

Smrť subjektu ako predpoklad čistého zakúšania podľa Georgesa Bataillea

Peter Mačaj

Mačaj, P.: Smrť subjektu ako predpoklad čistého zakúšania podľa Georgesa Bataillea. In: *Ostium*, roč. 15, 2019, č. 1.

The death of the subject as a condition of pure experiencing according to Georges Bataille

The commonly understood subject exists only as his own absolute presence. This presence, without which we are not able to think of the subject, is called life. According to this logic, death is the end of the subject, it is its destruction. Bataille shows us that if we remain in this duality of presence and absence, life and death, then life and death is something we will never truly understand. Even more so, we will not be able to get closer to the world and the things themselves. It is necessary to leave the limitations of this duality and expose ourselves to the death itself, death which completely differs from every our notion of it. Only by life and death getting intertwined, what can be called the death of the subject, the possibility of pure experience of the world and the subject itself could be opened.

Keywords: Georges Bataille, Death, Pure Experience, Maurice Blanchot, Suicide

Konečně nás roztrhla slast. Vstali jsme a vážně se pozorovali. Madam Edwarda mě fascinovala, nikdy jsem neviděl nádhernější holku a nikdy jsem neviděl holku, která by byla víc nahá.
(G. Bataille)

Dávnejšie som publikoval zopár svojich poznámok k Batailleovmu pojmu skúsenosti[1] a tu by som ich chcel trochu doplniť. Začnem tam, kde som predtým skončil, teda pri obraze Batailleovho chápania čistej skúsenosti, ktorá sa deje ako zakúšanie neprítomného objektu neprítomným subjektom.[2]

Dobrym príkladom takejto skúsenosti je smiech: „V bezprostřední zkušenosti smíchu či pláče je implikovaná skutečnost, že zkušenost sama pohltí svůj předmět, že příčina smíchu či pláče se vytratí za pláčem nebo smíchem samým. [...] Konvulzivní otřesy, jímž je lidská bytost v takových situacích vystavena, zastavují chod jejího myšlení, rozpouštějí subjekt-objektový vztah ve prospěch intenzity okamžiku.“[3] To, čomu sa smežeme, je v takýchto výnimočných okamihoch napokon zabudnuté v prospech samotného smiechu. Takýto skutočný smiech sa oslobodzuje od svojej príčiny, od svojho predmetu, ktorý mu najskôr dáva opodstatnenie, a tým aj zmysel, ktorého sa usilujeme nepustiť, aby sme sa nesmiali bez príčiny „ako takí blázni“. Smiech nás však napokon úplne pohltí a smiešnym je odrazu všetko, ešte aj pokus konečne sa prestať smiať. Spätne je nemožné nájsť zhodu v tom, na čom sme sa to vlastne smiali. Príčina chýba, smiech sa vymanil z intencionálnej štruktúry, avšak zánik jeho predchádzajúceho zdôvodnenia ho nezrušil, ale naopak, nepredstaviteľne zintenzívnil. Každý, kto sa smial takýmto smiechom zakúsil také prepojenie so svetom a s druhými, v ktorom tak svet, ako aj druhí a on sám zanikli v čistej radosti a úplnej spriaznenosti. Účastníci takéhoto zážitku sú „jakoby vlny v moři, a pokud smích trvá, není mezi nimi stěna, nejsou od sebe odděleni více než dvě vlny, avšak jejich jednota je stejně neurčitá, stejně nejistá jako jednota vzdouvajících se vod“[4].

Tento obraz čistého zakúšania zodpovedá mojej predstave tej skúsenosti, návrat ku ktorej je spolu s návratom k veciam samým hlavnou motiváciou fenomenológie. Mimo takejto, povedzme, pôvodnej skúsenosti si nedokážem predstaviť inú možnosť, ako sa stretnúť s vecou samou, teda s vecou, ktorá ešte skutočne je, t. j. predchádza jej poníženiu na objekt, v ktorom vec sama zaniká, aby bola nahradená ideou či idealizáciou seba samej, teda zaniká, aby bola nahradená neunikajúcou, plnou prítomnosťou seba samej. Skúsenosť, ktorú hľadám, chce dosiahnuť vec samu ešte predtým, než sa takpovediac vyparí, či inými slovami predtým, než ju subjekt premení na objekt či pojem. A keďže je subjekt práve permanentným procesom konceptualizácie a kategorizácie, je mu takáto čistá skúsenosť nedostupná. Na základe toho dospievam k téze, že čistá skúsenosť je možná iba vtedy, ak v nej subjekt nie je prítomný. Nazvime túto neprítomnosť subjektu smrťou a pozerime sa prostredníctvom Bataillea a Blanchota, ako túto smrť myslieť a ako v nej nájsť predpoklad pre ono čisté zakúšanie.

Subjekt a smrť

„Bytí je nám dáno v *nesnesiteľnom* přesahování bytí, jež není méně nesnesitelné než smrt. A protože ve smrti je nám současně dáváno i odnímáno, musíme je hledat v *pocitu* smrti, v oněch nesnesitelných okamžicích, kdy se nám zdá, že umíráme, protože bytí je v nás jen svým přesahem, kdy plnost bolesti se shoduje s plností radosti.“^[5] Možno, že celá táto štúdia je len poznámka pod čiarou k týmto Batailleovým vetám, ktorých dialektika vyúsťuje do nemožnosti dialektiky, k tomu, čo je nemožné myslieť. Dané a nedané, bytie a nebytie drukujú mysleniu, ktoré je napokon doslova „odpáľkované“ v okamihu, keď nás naplno premkne *pocit*, ktorý je takou prítomnosťou daného, v ktorom toto dané nikdy nie je dané úplne, no zároveň nemôže byť nikdy dané viac než práve v intenzite tohto okamihu.

Neznesiteľná intenzita presahu – to je asi to najpresnejšie označenie skúsenosti. Lenže koho skúsenosti? Povieme, že subjektu – lebo veď skúsenosť je vždy skúsenosťou nejakého subjektu. Najskôr tu predsa musí byť subjekt a ten sa následne skúsenostne vzťahuje k niečomu, na čo je jeho skúsenosť zameraná. Je však táto „zameranosť na niečo“ identická s onou „neznesiteľnou intenzitou presahu“? Na prvý pohľad sa nám môže zdať, že to je to isté, veď subjekt sa v skúsenosti „presahuje“ – vidí, hmatá, počuje niečo, čo je inde (čo je iné), než je on sám. Lenže takáto predstava presahu je v skutočnosti zbavená toho, čo je preň určujúce – je zbavená neznesiteľnej intenzity.

V Batailleovej knihe *Erotismus* je preklad vyššie citovaných slov vernejší originálu a namiesto slova presah sa v ňom objavuje slovo *exces*.^[6] Zostaňme pokojne pri tom, že *exces* je prekročením danej normy či únosnej miery. Obvykle sa skúsenosť nedeje ako *exces*, pretože – heideggerovsky povedané – obvykle je skúsenosť skúsenosťou takého subjektu, ktorý je totálne normovaný. A keďže subjekt je bytím-vo-svete a svet je iba predĺžením subjektu, a teda voči subjektu nie je iný, môžeme zároveň povedať, že všetko, čo tento subjekt vidí, hmatá, počuje, je podrobené tej istej norme, do pôsobnosti ktorej tak spadá všetko. To inými slovami znamená, že táto norma definuje samotný spôsob nášho rozumenia tomu, čo je bytie. Byť znamená: byť k dispozícii, byť tu, byť prítomný, slúžiť, byť užitočný, spoľahlivý... *Exces* je vykročením z dosahu takto normovaného bytia a ako taký „nespadá pod kontrolu nijakého systému“^[7]. Subjekt sa jeho prostredníctvom ocitá inde, alebo inými slovami, subjekt, ktorý uskutočnil *exces*, sa stáva z pohľadu systému neužitočným, neprítomným – akoby umrel. Toto vypudenie subjektu podopiera aj fakt, že uskutočnenie *excesu* sa nikdy nedeje inak, než ako spáchanie niečoho, vyvedenie niečoho či dopustenie sa niečoho.

Tým, že sa subjekt prostredníctvom *excesu* ocitá inde, zároveň usvedčuje systém z jeho uzavretosti, ale najmä z jeho totalizujúceho násillia, ktorého sa dopúšťa na pojme bytia a pojme pravdy tým, že ich zahrňa do panstva únosnej, teda znesiteľnej miery. Subjektu, ktorý je usadený v systéme, sa totiž nedáva bytie samo ani veci samy, ale iba tá ich podoba, ktorá je normovaná pojmom bytia ako prítomnosti a služobnosti. Tu sa bytie nedáva v neznesiteľnom presahovaní seba samého, pretože toto presahovanie je odstránené, je zastavené. Bytiu je znemožnené byť. Vec je ponížená na zmysel,

teda na niečo plne a bezo zvyšku uchopiteľné subjektom, ktorý je identický s rozumením tomuto zmyslu. Tento ideálny stav je opakom bytia, s ktorým sa možno skutočne stretnúť iba v pocite, keď subjekt prečnieva mimo seba, keď je celý týmto prečnievaním *do inde*, ktoré je miestom vlastného bytia veci samej. Subjekt, ktorý sa celý stal zakúšaním presahu a ktorý je celý inde, ten už z pohľadu normy vlastne nie je, pretože už nie je tu.

V pociťovaní presahu sa stretávame s tým, čo nám nikdy nebude dané úplne, no zároveň je to práve tento nepatrný okamih pociťovania, v ktorom sme najbližšie veci samej. Predpokladom zakúšania intenzity tejto blízkosti je exces, pričom najväčším excesom z hľadiska systému, ktorý je vybudovaný na predstave bytia ako absolútnej prítomnosti, je smrť. Niet čistého zakúšania bez smrti subjektu. To nás privádza k nasledujúcej otázke: ako máme myslieť túto smrť, bez ktorej niet skúsenosti?

Nepravá smrť a nemožnosť smrti v samovražde

Bataille hovorí, že: „Smrť je v jistom vulgárnom smyslu nevyhnutelná, v hlbšom smyslu je ale nedostupná.“^[8] Skôr než sa dostaneme k onej nedostupnej, resp. pravej smrti, povedzme si niečo o tej nepravej. Fráza, že smrť je nevyhnutná, je typický spôsob zúženia smrti na niečo známe, na súčasť každodenného života, ktorý sám sebe rozumie ako prítomnosti. Tým, že smrti dávame zmysel, sa ju snažíme podriadiť životu, myslenému ako samotná plnosť zmyslu, akoby ničoho iného nebolo, akoby iba život bol všetkým.

Obvykle chápeme smrť ako koniec – už nijaký život, už nijaké zakúšanie, už nijaké ja. Smrť myslená ako koniec predstavuje náš absolútny opak. Je protikladom života, ktorý je našou plnou, absolútnou prítomnosťou. Smrť na pozadí tohto pojmu života generuje vieru v život po smrti, ktorý ako víťazstvo nad smrťou bude porazením konca začiatkom bez konca. Tí, ktorí sa neobracajú týmto smerom, nachádzajú výraz absolútneho opaku smrti v živote na hrane smrti, ktorý je ideálom naplneného, t. j. plne prežitého života. No rovnako je na pozadí smrti ako absolútneho konca žitý aj nenaplnený život, ktorý sa pred smrťou schováva v subjektivite heideggerovského neosobného *ono sa*. Vidíme, že zakaždým ide o vytesnenie smrti či zabudnutie na smrť, inými slovami, ide o život v mode „absolútneho opaku smrti“, ktorému ide o zachovanie plne prítomného subjektu (alebo neosobnej subjektivity), ktorý zostane plne živý a nestratí sa v neprítomnosti, ktorá je z perspektívy takto chápaného života synonymom smrti.

Všetky metódy krotenia smrti majú spoločné to, že skutočná, pravá smrť je pre ne nedosiahnuteľná. Krajným prípadom úsilia o skrotenie, podmanenie si smrti je samovražda, v chápaní ktorej sa plne zhodujem s Blanchotom. Podľa neho je v samovražde absolútne nemožné dosiahnuť smrť. V samovražde je totiž smrť zmenená na samovrahovu možnosť. Tým, že si samovrah túto možnosť volí, teda tým, že si sám dáva smrť, dosahuje iba k tomu, čo je jeho predstavou smrti, a nie k smrti samotnej. O samovražde sa dokonca bežne hovorí ako o poslednej či krajnej možnosti, čo vedie k tomu, že smrť je plne podriadená inštrumentálnemu uvažovaniu, ktoré v smrti vidí prostriedok, spôsobom bytia ktorého je to, že na niečo slúži, že je na niečo užitočný – rovnako, ako je stolička čímisi, čo je užitočné na sedenie.

Podľa Blanchota spočíva slabosť samovraždy práve v tomto ponížení smrti na prostriedok, ktorého prostredníctvom dokážeme dosiahnuť len k tomu, na čo sme sa zamerali, teda k tomu, čo nám ešte dáva zmysel, lebo je to stále súčasťou sveta normovaného pojmom bytia ako prítomnosti. Takáto smrť nedokáže naplniť samovrahov cieľ odísť zo života, pretože takáto smrť nie je excesom. Blanchot hovorí, že slabosť samovraždy „spočíva v tom, že ten, kto ji páchá, je ešte príliš silný, prokazuje silu, ktorá se hodí jen pro obyvatele světa“,^[9] teda onoho vyššie spomínaného uzavretého systému, ktorý do seba zahrnul aj smrť, a tým ju urobil čímisi, čím ona sama nie je. Samovrah je ešte vždy situovaný vo vnútri sveta ako uzavretého systému a siahajúc po smrti myslenej ako prostriedok, teda ako súčasť tohto systému, sa mu vykročenie zo sveta nikdy nemôže podariť. Samovrah vlastne hovorí „nie“ pravej smrti a „áno“ smrti, ktorá je iba jeho predstavou o smrti. Zároveň v tomto akte

potvrďuje seba ako suverénny subjekt, ktorý má moc aj nad smrťou, ktorá pre neho nie je odlišná od iných vecí vo svete. Blanchot hovorí, že „sebevražda odstraňuje smrť“^[10] – samovrah, ktorý pritaká smrti, je vlastne oklamáný svojou predstavou o nej, ktorá nemá s pravou smrťou nič spoločné. Samovrah ide tam, kde ho nečaká to, k čomu chce dôjsť.

Samovrah je typom plne prítomného subjektu, ktorý je plne situovaný vo svete normovanom pojmom bytia ako prítomnosti. Jeho nádej v to, že smrťou opustí svet, sa práve preto nenaplní, pretože prostriedok, ktorý si volí, zostáva stále jednou z vecí tohto sveta. Tento plne prítomný subjekt je iba idealizáciou skutočného subjektu a Bataille v tejto súvislosti hovorí, že „ideálny človek ztèlesňujúci rozum zůstává smrti cizí“.^[11] Domnieva sa, že rozumie smrti, prisudzuje jej zmysel, no tým, že ju robí jednou z vecí sveta, ju oberá o jej radikálnu inakosť. Podľa Bataillea subjekt, zachovávajúci svoju prítomnosť a jednotu, ignoruje pravú smrť, ktorá nás „vytrháva z našej umíněnosti vidět trvat diskontinuitní bytost, již jsme“.^[12] Smrť nám zjavuje „nemožnosť prítomnosti“,^[13] tej prítomnosti, ktorá je „len výhovorkou rozumu, ktorý chce vytvoriť zdanie kontinuálnosti“.^[14] Veríme, že sme určitý subjekt, identita tohto konkrétneho ja, ktoré zjednocuje všetky okamihy nášho života. Subjekt ako kontinuita svojej prítomnosti, ako identita a sebatotožnosť, žije v neustálom rozumení svetu ako súboru možností, to však spôsobuje, že nevidí vlastné bytie sveta a vecí, nevidí diskontinuitu tohto bytia, a teda nevidí ani pravú smrť, ktorá nie je uchopiteľná v rámci, ktoré vymedzujú pojmy ako užitočnosť, cieľ či dávanie zmyslu. Tento subjekt vlastne nevidí vôbec, k všetkému sa vzťahuje iba prostredníctvom rozumenia, ktoré jediné mu dokáže svet a veci podávať v únosnej, znesiteľnej miere, ktorej je napokon podriadená aj smrť.

Možno práve preto, že sám seba identifikoval s prítomnosťou a rozumením, je jeho základnou motiváciou udržať tohto rozumejúceho seba v prítomnosti, t. j. vo svojej rozumejúcej celistvosti a kontinuite. Práve preto uteká pred smrťou v jej neuchopiteľnej inakosti a vytvára si vlastné predstavy o smrti, ktoré jeho integritu nemôžu ohroziť. Smrť, ktorá je ponížená na niečo, čo dáva zmysel, resp. na moju možnosť, už viac nie je smrťou, ale vzdaním sa smrti. Ideálna a úplná subjektivita sa vzdáva smrti, ohrozujúcej jej moc, ktorú má nad sebou a nahrádza ju smrťou, ktorej rozumie.

Pravá smrť ako predpoklad čistého zakúšania

Ako teda máme myslieť onú pravú smrť? Keď hovoríme o smrti samovraha, pohybujeme sa „ve slovech možnosť, svoboda, jejímž nejzazším horizontem je svoboda zemřít a schopnosť smrteľne riskovať“.^[15] Na rozdiel od nej je pravá smrť tá, „ktará je neuchopiteľná, již nemohu uchopit, která ke mně není vázána žádným vztahem jakéhokoli druhu, která nikdy nepřichází, k níž nesměřuji“.^[16]

Pravá smrť je cudzia a nedosiahnuteľná pre subjekt myslený ako kontinuita svojej prítomnosti. Takýto subjekt je v sebe uzavretý, a tak ako je mu cudzia pravá smrť, je aj on cudzí smrti. Podľa Bataillea subjekt, ktorý je neschopný vzťahu k pravej smrti, je zároveň neschopný vzťahu k pravej skutočnosti. Doslova hovorí, že tento subjekt nie je schopný vidieť skutočnosť. Ak ju chce uvidieť, musí najskôr umrieť. „V jistém smyslu – hovorí Bataille – je podmíankou pro to, *abych viděl*, vyjít, vynořit se z ,tkáně‘. A ihned ovšem musím dodat, že podmíankou, za které *bych viděl*, je smrt.“^[17] Tkanivom tu myslí svet zúžený na heideggerovskú sieť vzájomne na seba odkazujúcich významov, svet normovaný pojmom bytia ako prítomnosti, ktorým sme nahradili skutočný svet.^[18] Toto tkanivo do seba vstrebalo aj pravú smrť a aj nás samých. Vďaka nemu rozumieme, no spôsobilo, že nevidíme. Podmienka vynoriť sa z tkaniva, kladie na subjekt požiadavku, aby prekročil hranicu sveta zmeneného na totalitu zmyslu dávajúceho sa nášmu rozumeniu, a zároveň, aby prekročil hranicu seba identického s uzavretou rozumejúcou prítomnosťou. Predpokladom pre vyjdenie z tkaniva je exces – subjekt sa ním vydáva smrti a vstupuje do sveta za hranicou známeho. Až tu je možné skutočne vidieť, skutočne zakúšať vlastné bytie sveta a vecí a dosiahnuť pravú subjektivitu.

Prečo však odmietame pravú skutočnosť a vlastnú pravdu bytia? Prečo pred videním dávame prednosť rozumeniu? Inými slovami, prečo nám chýba odhodlanie umrieť, totiž vôľa vystaviť sa pravej

smrti, ktorá narúša hranicu našej uzavretej subjektivity? Odmietame prijať smrť ako „súčasnú časť života a dôkaz toho, že život je neúplný, je-li z neho smrť odklizená, že život existuje len v prolomení smrti a ve smění se smrtí“.[19] Subjekt chce život, lebo život je preňho všetkým. Chce teda všetko, ale nechce nič obetovať. To sa mu napokon darí, no svet, ktorý získava, nie je skutočným svetom, ale iba jeho predstavou o svete, príznakom sveta. Márnosť takéhoto života, ktorý chcel byť všetkým, sa napokon ukazuje v okamihu smrti. Dobrým príkladom je Občan Kane – všetko čo dosiahol, je smrťou zmenené na nič. V skutočnosti bolo toto všetko ničím, ideou, už počas jeho života. „Zdráhame sa umrieť a akumulujeme miesto toho, aby som se zahubili.“[20] Smrť, ktorá je skutočnou príčinou akumulácie, je akumuláciou vytesnená a skrytá, pretože bezcennosť všetkého, by odhalila aj „nekonečne malá injekcia smrti“.[21] Bezcennosťou tu myslíme iluzórnosť dosiahnutého, totiž fakt, že jeho esencia nie je odlišná od predstavy. Je to zámok zo vzduchu, ktorý je plný iba významov a jeho obyvateľom je subjekt, ktorý ako ten, kto je identický s rozumením týmto významom, je iba duchom tohto zámku.

Podmienkou toho, aby sme videli, aby sme naozaj zakúšali skutočné veci, je smrť. Smrť je dokonca jediným „miestom“, z ktorého je možné *vidieť*. Ako sa však stať subjektom tohto videnia? Ako urobiť smrť súčasťou života? Aké je bytie subjektu, ktorý vidí? Odpoveďou je, že v tomto videní niet subjektu, pretože subjekt tohto videnia, subjekt tejto skúsenosti prijal pravú smrť. Bataille hovorí, že: „subjekt a objekt jsou perspektivy bytosti v okamžiku nehybnosti, že zaměřený objekt je projekcí subjektu *ipse*, který se chce stát celkem, že každá představa objektu je fantasmagorie vzešlá z této pošetilé a nutné vůle“[22] chciť všetko, chciť život, ktorý je všetkým. Okamih nehybnosti je obvyklým spôsobom bytia subjektu a vecí ponížených na plnú prítomnosť, na ideu či význam. Protikladom tejto plnej prítomnosti je absencia, ktorá je nevyhnutne odmietaná ako hrozba úplného zániku. Prítomnosť absencie – absencia subjektu, absencia objektu – nie je ich negáciou, je ich otvorením sa pre pôvodné bytie, keď už nie je „subjekt-objekt, nýbrž ‚zející trhlina‘ mezi nimi a subjekt a objekt v té trhlině zanikly“.[23] Skúsenosť tak už nepotrebuje svoj subjekt a objekt a stáva sa čistým zakúšaním tejto trhliny, v ktorej „zapomínáme sami sebe a komunikujeme s neuchopiteľným zászvetím“.[24] Podmienkou tohto čistého zakúšania je pravá smrť, teda absencia subjektu ako absolútnej prítomnosti, ktorá však nie je jeho zánikom, ale naopak otvorením sa pre pôvodný spôsob jeho bytia, ktoré sa deje ako neustále preplietania sa prítomnosti a absencie.

Záver

Podľa Blanchota má tak bytie subjektu, ako aj bytie objektu svoj základ v akte negácie ich vlastného, resp. pôvodného bytia, ktorá sa deje ich ponížením na ideu. Inými slovami, vo svojej pôvodnosti nesprítomniteľné bytie subjektu a objektu je odrazu prítomné ako idea, v ktorej však už nie je nič z onej nesprítomniteľnej pôvodnosti ich bytia. Subjekt, ktorý prijíma pravú smrť – subjekt, ktorý skrýva exces vykračuje inde – sa v tomto akte navracia k sebe samému, k tomu, kým pôvodne bol, kým nezaničil v ideji o sebe samom, kým nezaničil v živote, ktorý je preňho všetkým a ktorý chce všetko. Zároveň s pravou smrťou prijíma aj perspektívu smrti a otvára sa čistej skúsenosti, ktorej základom je „totožnosť bytí a smrti, totožnosť poznání [...] a naprosté temnoty“.[25] Práve tu nachádzame onú diskontinuitu – neustále preplietanie prítomnosti a absencie, teda to, „čím je bytí především, přede všemi věcmi a mimo všechny hranice“.[26] V tomto prepletení sa život a smrť od seba neodlišujú a tvoria zvláštnu, pôvodnú jednotu. Toto prepletenie, táto priepasť bez subjektu a bez objektu je priestorom čistej skúsenosti.

Pokiaľ môžeme hovoriť o nejakom subjekte tejto skúsenosti, tak potom jedine vtedy, ak jeho základným určením bude pravá smrť, nie však v zmysle zániku a neprítomnosti, ale v zmysle pôvodnej absencie subjektu, v ktorej sa stretávame s jeho pôvodným bytím a v ktorej sa otvára možnosť čistého zakúšania pôvodnej absencie objektu, ktorá zas predstavuje pôvodné bytie veci.

Tento text vznikol na Inštitúte filozofie Prešovskej univerzity ako súčasť riešenia grantovej úlohy VEGA č. 2/0110/18 pod názvom Genealógia svedomia, fenomenalita konania a existencia v dialógu s

inými - východiská a ich problémy.

Literatúra

- BATAILLE, G.: *Vnitřní zkušenost. Metoda meditace*. Praha: Dauphin, 2003.
- BATAILLE, G.: *Erotismus*. Praha: Hermann & synové, 2001.
- BATAILLE, G.: *Madame Edwarda. Zemřelý*. Praha: Dauphin, 1998.
- BAUDRILLARD, J.: Smrt u Bataille. In: *Výtvarné umění*. 1993, č. 4, s. 77 - 78.
- BLANCHOT, M.: *Literární prostor*. Praha: Hermann & synové, 1999.
- FULKA, J.: Nástin heterologie. In: *Zmeškané setkání. Denis Diderot a myšlení 20. století*. Praha: Hermann & synové, 2004.
- FULKA, J.: Jazyk a vnitřní zkušenost. In: *Analogon*, 2002, č. 34-35, s. 99 - 104.
- HEIDEGGER, M.: *Bytí a čas*. Praha: OIKOYMENH, 1996.
- MAČAJ, P.: Poznámky k Bataillovmu pojmu skúsenosti a komunikácie. In: Sucharek, P.; Marchevský, O. (eds.): *Racionálne - iracionálne (Zborník vedeckých príspevkov)*. Filozofická fakulta PU v Prešove a Slovenské filozofické združenie pri SAV, 2015, s. 126 - 130.
- MAČAJ, P.: Zakúšanie toho, čo je za slovami u Mauricea Blanchota. In: *Ostium*, roč. 10, 2014, č. 4.
- NOYS, B.: *Georges Bataille. A Critical Introduction*. London a Sterling, Virginia: Pluto Press, 2000.
- ROWIŃSKI, C.: *Prolegomena k dielu Maurice Blanchota*. Pracovný preklad: Pavol Sucharek, doposiaľ nepublikované.

Poznámky

- [1] MAČAJ, Peter: Poznámky k Bataillovmu pojmu skúsenosti a komunikácie. In: Sucharek, P.; Marchevský, O. (eds.): *Racionálne - iracionálne (Zborník vedeckých príspevkov)*. Filozofická fakulta PU v Prešove a Slovenské filozofické združenie pri SAV, 2015, s. 126 - 130.
- [2] Nasledujúci odsek je mierne preformulovaným a doplneným záverom spomínanej štúdie.
- [3] FULKA, J.: Nástin heterologie. In: *Zmeškané setkání. Denis Diderot a myšlení 20. století*. Praha: Hermann & synové, 2004, s. 60.
- [4] BATAILLE, G.: *Vnitřní zkušenost. Metoda meditace*. Praha: Dauphin, 2003, s. 124.
- [5] BATAILLE, G.: *Madame Edwarda. Zemřelý*. (Předmluva). Praha: Dauphin, 1998, s. 16.
- [6] Porov. BATAILLE, G.: *Erotismus*. Praha: Hermann & synové, 2001, s. 334.
- [7] NOYS, B.: *Georges Bataille. A Critical Introduction*. London a Sterling, Virginia: Pluto Press, 2000, s. 13.
- [8] BATAILLE, G.: *Vnitřní zkušenost. Metoda meditace*. Praha: Dauphin, 2003, s. 94.
- [9] BLANCHOT, M.: *Literární prostor*. Praha: Hermann & synové, 1999, s. 131.
- [10] BLANCHOT, M.: *Literární prostor*. Praha: Hermann & synové, 1999, s. 128.
- [11] BATAILLE, G.: *Vnitřní zkušenost. Metoda meditace*. Praha: Dauphin, 2003, s. 94.
- [12] BATAILLE, G.: *Erotismus*. Praha: Hermann & synové, 2001, s. 24.
- [13] ROWIŃSKI, C.: *Prolegomena k dielu Maurice Blanchota*. Pracovný preklad: Pavol Sucharek, doposiaľ nepublikované.
- [14] ROWIŃSKI, C.: *Prolegomena k dielu Maurice Blanchota*. Pracovný preklad: Pavol Sucharek, doposiaľ nepublikované.
- [15] BLANCHOT, M.: *Literární prostor*. Praha: Hermann & synové, 1999, s. 132.
- [16] BLANCHOT, M.: *Literární prostor*. Praha: Hermann & synové, 1999, s. 132.
- [17] BATAILLE, G.: *Vnitřní zkušenost. Metoda meditace*. Praha: Dauphin, 2003, s. 228.
- [18] K vzťahu slov a vecí či jazyka a sveta si tu dovoľím odkázať na môj starší text MAČAJ, P.: Zakúšanie toho, čo je za slovami u Mauricea Blanchota. In: *Ostium*, roč. 10, 2014, č. 4.
- [19] BAUDRILLARD, J.: Smrt u Bataille. In: *Výtvarné umění*. 1993, č. 4, s. 77.
- [20] BAUDRILLARD, J.: Smrt u Bataille. In: *Výtvarné umění*. 1993, č. 4, s. 77.
- [21] BAUDRILLARD, J.: Smrt u Bataille. In: *Výtvarné umění*. 1993, č. 4, s. 77.
- [22] BATAILLE, G.: *Vnitřní zkušenost. Metoda meditace*. Praha: Dauphin, 2003, s. 73.

- [23] BATAILLE, G.: *Vnitřní zkušenost. Metoda meditace*. Praha: Dauphin, 2003, s. 80.
- [24] BATAILLE, G.: *Vnitřní zkušenost. Metoda meditace*. Praha: Dauphin, 2003, s. 24.
- [25] BATAILLE, G.: *Madame Edwarda. Zemřelý*. Praha: Dauphin, 1998, s. 14. Pozri tiež BATAILLE, G.: *Erotismus*. Praha: Hermann & synové, 2001, s. 332.
- [26] BATAILLE, G.: *Madame Edwarda. Zemřelý*. Praha: Dauphin, 1998, s. 16. Pozri tiež BATAILLE, G.: *Erotismus*. Praha: Hermann & synové, 2001, s. 334.

Mgr. Peter Mačaj, PhD.

Inštitút filozofie

Filozofická fakulta

Prešovská univerzita v Prešove

17. novembra 1

08001 Prešov

E-mail: petermacaj@gmail.com